

УДК 821.111“19”-312.1.09В.Вулф:82.02

ІМПРЕСІОНІСТИЧНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОМАНУ ВІРДЖИНІЇ ВУЛФ «МІСІС ДЕЛОВЕЙ»**Галина БАТЮК***Дрогобицький державний педагогічний університет ім. І. Франка,
вул. І. Франка, 24, Дрогобич, Львівська обл., Україна 82100*

У статті розглянуто імпресіоністичні тенденції художнього тексту на прикладі роману Вірджинії Вулф «Місіс Деловей». Подібно до імпресіоністичного живопису, основними ознаками імпресіоністичного письма є передавання феноменів почуттєвої сфери за допомогою вражень, використання гри кольорів, світла і тіні, суб'єктивна форма нарації, мозаїчне зображення деталей.

Ключові слова: імпресіонізм, враження, відчуття, колористична лексика, звуковий образ, поетика.

Імпресіонізм як художній напрям виникає у французькому живописі наприкінці XIX ст. Згодом він охоплює інші види мистецтва — літературу, скульптуру, театр та музику. В українському літературознавстві імпресіонізм визначають як «художній напрям, заснований на принципі безпосередньої фіксації вражень, спостережень, співпереживань» [2, с. 396].

Перші спроби осмислення імпресіонізму в українському літературознавстві зробили О. Білецький, М. Доленго, М. Зеров, І. Кулик. Але через тогочасні та суб'єктивні обставини імпресіонізм трактували як буржуазне мистецтво. Такий підхід призводив до багатьох спотворень.

За останні десятиліття було зроблено спроби по-новому осмислити імпресіоністичну літературну спадщину. Наукові розвідки В. Агеєвої, Т. Детярьової, С. Журби, Ю. Кузнецова, С. Пригодія посідають вагоме місце в українському літературознавстві.

Позаяк досліджуваний художній напрям виник у середовищі образотворчого мистецтва, то відповідно й методи літературного імпресіонізму близькі до прийомів живопису. Головним засобом реалізації бачення світу та людини для художників-імпресіоністів була барва. Письменники-імпресіоністи використовували інший матеріал — мову, застосовуючи при цьому живописні прийоми, своєрідно перенесені з образотворчого мистецтва у літературу.

Основний стильовий прийом імпресіонізму — зображення не предмета, а лише враження від нього. Анатоль Франс, який наприкінці XIX ст. став одним із головних теоретиків і захисників імпресіонізму, фундатором саме імпресіоністичної інтерпретації мистецтва, писав: «Ми приречені на те, щоб пізнавати світ лише через враження, які він на нас справляє... Ми бачимо світ лише через призму наших почуттів, які його деформують і фарбують» [9, с. 169].

Для поетики імпресіоністичного тексту властива суб'єктивна форма нарації, фрагментарна характеристика персонажів, мозаїчне зображення своєрідних деталей, передача феноменів почуттєвої сфери за допомогою ретельно дібраних чуттєвих вражень, а також використання колористичних асоціацій.

Предметом нашого дослідження є роман Вірджинії Вулф «Місіс Деловей», один із взірців імпресіоністичного тексту.

Англійська письменниця, критик і теоретик першої половини XX ст. В. Вулф добре зналася на живописі. До групи Блумсбері, активним учасником якої вона була, належали відомі на той час та авторитетні митці, художня еліта Лондона — філософ Бертран Рассел, письменник Едвард Морган Форстер, критик та есеїст Літтон-Стречі, журналіст і письменник Леонард Вулф. Серед відвідувачів літературного салону були також знані мистецтвознавці та художники Роджер Фрай, Клайв Белл, Дункан Грант, Ванесса Стівен, Вальтер Сікерт.

У грудні 1910 року у Лондоні за сприяння близького товариша В. Вулф Р. Фрая відбулася перша постімпресіоністична виставка, що викликала хвилю обурення у Великобританії. З полотен Ван Гога, Гогена, Матісса, Сезанна дивився зовсім інший, незвичний світ. Для тогочасного Лондона картини були незвичними, епатажними, а для декого навіть образливими. Та саме вони дали поштовх для розвитку нового напрямку в мистецтві Великобританії. З приводу цієї події В. Вулф, зокрема, зазначила: «...у грудні 1910 р. людська природа змінилася» [17, с. 96].

Під враженнями від побаченого перебувала і сама письменниця. Щоб глибше зануритися у незвичне середовище, В. Вулф вирішила переобладнати свій будиночок у Суссексі в яскраво вираженому імпресіоністичному стилі. Кімнати були умебльовані чудернацькими меблями, а вікна прикрашали нові розкішні яскраві штори, оздоблені аплікацією, яку власноруч створила її сестра — художниця Ванесса Белл. Сама Вірджинія у квітні 1911 року описувала свій будинок як щось особливе, створене мазками постімпресіоністських кольорів [10, с. 8].

В. Вулф захоплюється живописом, пише декілька есе, де розглядає можливість поєднання вербального та візуального в єдину естетику: «Реальні предмети» («Solid Objects», 1920), «Блакитне та зелене» («Blue and Green», 1921). В есе «Картини» («Pictures») В. Вулф стверджувала, що література перебуває під впливом живопису. Письменниця вказувала на тісний взаємозв'язок між цими видами мистецтва: «Якби навіть усі

сучасні полотна було знищено, то критик XXV ст. зміг би простежити тільки з одних лише праць Пруста існування Матісса, Сезанна, Дюрейна і Пікассо» [19, с. 140].

Поет, прозаїк завжди сприймає живопис як джерело власного натхнення і стимулу. Він «поглинає» фарби, насичуючись жовтим, зеленим або золотим, він виношує у собі побачені троянди,.. аж поки не перетворить візуальний образ у вербальний за допомогою слів» [19, с. 143].

Звернемося до роману «Місіс Деловей». Дія відбувається упродовж одного дня всередині червня 1923 року. Сюжет не є виразним — головна героїня роману Клариса Деловей, дружина члена парламенту, проводить свій звичайний день в очікуванні вечірнього прийому, який вона влаштовує у себе вдома. Проте авторка передає не хід подій, а зображає внутрішній психологічний світ пересічних людей: насамперед наповнює текст роману відчуттями, думками та враженнями, що, головню, відбуваються у свідомості її героїв.

Відомо, що одним із найважливіших засобів творення імпресіоністичного тексту є безпосередня фіксація вражень. В. Вулф вибудовує стиль свого роману перш за все на основі зорових образів.

Вона тонко й майстерно використовує гру кольорів, світла і тіні. Найрізноманітніші барви та відтінки наповнюють роман, роблять його надзвичайно насиченим і яскравим.

«З'являлися і зникали, вабили, подавали сигнали світло і тінь, вони робили стіну сірою, банани — яскраво-жовтими, Стренд — сірим, омнібуси — яскраво-жовтими в очах Септімуса Ворен Сміта, коли він лежав на дивані і спостерігав, як рідке золото то спалахує, то тьмяніє з дивовижною спритністю живої істоти — на трояндах, шпалерах»¹.

«Going and coming, beckoning, signalling, so the light and shadow which now made the wall grey, now the bananas bright yellow, now made the Strand grey, now made the omnibuses bright yellow, seemed to Septimus Warren Smith lying on the sofa in the sitting-room; watching the watery gold glow and fade with the astonishing sensibility of some live creature on the roses, on the wall-paper» [16, с. 123].

Текст немовби зітканий з яскравих кольористичних мазків: жовті черевики, червоні троянди, зелена нитка, синій конверт, чорна вуаль, рожеве плаття, білий галстук, сірий автомобіль, сива голова.

Порівнюючи частотність уживання прикметників на позначення кольору різними авторами, ми дійшли висновку, що В. Вулф зверталася до них значно частіше, тому й концентрація колоративної лексики у її романі набагато вища.

Автор	Назва роману	Загальна к-сть лексем	Кількість прикметників на позначення кольору	Співвідношення, %
Вірджинія Вулф	«Місіс Деловей»	64 767	244	0,38
Шарлота Бронте	«Джейн Ейр»	125 010	327	0,17
Вілкі Коллінз	«Жінка в білому»	250 534	302	0,12
Джейн Остін	«Гордість та упередження»	125 010	12	0,009

«Барвистість» роману є особливістю імпресіоністичного стилю, адже здатність уявляти та бачити колір належить до сфери зорових відчуттів.

Колоративні епітети утворюють розгалужені синонімічні ряди, що робить мову автора надзвичайно ліричною, а також створює нові асоціативні зв'язки. Так, Клариса Деловей, купуючи квіти, пов'язує їхній колір з певним відтінком доби, а також помічає їх ледь вловні відтінки, що засвідчує надзвичайну чутливість та вразливість її душі.

«...і весь пахучий горошок, розкладений у вазах, віддає фіолетовим, сніжно-білим, блідим відтінками, немовби вже вечір і дівчата, огорнуті серпанком, вийшли зривати його, і троянди на схилі розкішного літнього дня з синім, майже чорним, небом, з живокостом, з гвоздиками, з арумом; і ніби це час між шостою та сьомою, коли кожна квітка — троянда, гвоздика, ірис, бузок, — палає білим, бузковим, червоним, яскраво-оранжевим...»

«...and all the sweet peas spreading in their bowls, tinged violet, snow white, pale—as if it were the evening and girls in muslin frocks came out to pick sweet peas and roses after the superb summer's day, with its almost blue-black sky, its delphiniums, its carnations, its arum lilies was over; and it was the moment between six and seven when every flower—roses, carnations, irises, lilac—glows; white, violet, red, deep orange ...» [16, с. 10].

Отож, як імпресіоністичний засіб відтворення дійсності колоративна лексика несе інформацію не лише про колір того чи іншого предмета, а й неповторно ілюструє внутрішні риси персонажів роману, тобто є засобом характеротворення.

Особливістю літературного імпресіоністичного стилю є вживання колоративної лексики у переносному значенні, а також колірна номінація того, що зазвичай не має або не потребує колірного атрибута.

¹Тут і далі переклад мій. — Г. Б.

«...парк зринав довгою зеленою смугою під голубим склепінням і з ефемерною рожевою плямою високо вгорі...

...long slope of the park dipped like a length of green stuff with a ceiling cloth of blue and pink smoke high above...» [16, с. 20].

В. Вулф передає суб'єктивний образ світу кожного з персонажів також через ретельно дібрані слухові враження. Персонажі роману чують шелест листя, шаркання, човгання чи тупання перехожих, стогін катеринки, шум машин, дитячий галас, гудіння аероплана. Керуючись уже власним досвідом, за допомогою уяви, читач немовби «оживляє», відновлює репрезентовані звукові враження. Щільно наповнюючи текст, слухові образи створюють ефект присутності читача.

Задля максимального імпресіоністичного ефекту авторка асоціює звукові враження з певним часом доби. Пора, коли все дзвенить, цокають підківки поні, стукають крикетні бити, а голоси птахів і звуки коліс, гармонійно переплітаючись, накладаються один на одного, лунають все голосніше, — позначає вранішній час. Іншими словами, через фонічну організацію слова відтворюється картина ранкового пробудження міста.

Однак автор використовує акустичні ефекти не лише для відтворення картин реального світу. Містичні, галюцинаційні рецепції переслідують божевільного Септімуса. Він здатен сприймати те, чого не чують інші, — співають дерева, горобці цвірінькають грецькою, мертві розмовляють, голоси шелестять за спиною. Автор дає змогу читачеві поринути у химерний світ божевільної людини:

«Тут вгорі звук вдарявся об скелі. Це сигнал машини внизу на вулиці — пробурмотів він; але тут нагорі звук гуркотів від скелі до скелі, розпадався на друзки, а потім звукові удари здіймалися струнками рівними колонами (виявляється, музику можна побачити — це було відкриттям) і ставали гімном, і гімн переплітався з чабановою грою на сопілці (це старий насвистує біля корчми — пробурмотів він); коли хлопець стояв нерухомо, звук немовби виходив бульбашками з його сопілки, і потім, коли він набирив висоти, тонке ніжне голосіння розливалось над гуркотом вулиці».

«Music began clanging against the rocks up here. It is a motor horn down in the street, he muttered; but up here it cannoned from rock to rock, divided, met in shocks of sound which rose in smooth columns (that music should be visible was a discovery) and became an anthem, an anthem twined round now by a shepherd boy's piping (That's an old man playing a penny whistle by the public-house, he muttered) which, as the boy stood still came bubbling from his pipe, and then, as he climbed higher, made its exquisite plaint while the traffic passed beneath» [16, с. 59].

Буденні звуки викликають у Септімуса незвичайні асоціації, вони пронизують мозок, пробуджуючи інші, нові візії. Почувши, як хтось у парку вимовляє літери Ка та Ер, Септімус чує не лише звуки, вони стають для нього глибокими органами нотами, що приємно віддаються у хребті, посилаючи звукові хвилі до мозку. Навіть більше, Септімусові здається, що дерева починають рухатися, і він робить відкриття: «людський голос у певних атмосферних станах здатен оживляти дерева».

«К...Р... — сказала няня, і Септімус почув, як біля його вуха «Ка» та «Ер» вона вимовила низько, солодко, немовби стиглі органні ноти, але хрипливо, як сюркотіння коника-стрибунця, який віддавав приємно у його хребті, посилав звукові хвилі до мозку, і там вони розхлюпувалися. Направду, дивовижне відкриття — людський голос у певних атмосферних умовах (насамперед треба підходити до цього науково і тільки науково) може пробуджувати дерева до життя».

«“K... R...” said the nursemaid, and Septimus heard her say “Kay Arr” close to his ear, deeply, softly, like a mellow organ, but with a roughness in her voice like a grasshopper's, which rasped his spine deliciously and sent running up into his brain waves of sound which, concussing, broke. A marvellous discovery indeed—that the human voice in certain atmospheric conditions (for one must be scientific, above all scientific) can quicken trees into life!» [16, с. 18].

Володіючи пам'яттю, тобто даючи «можливість переховування давніх вражень або взагалі давніх імпульсів та змін у нашій організмі», як про це влучно висловився Іван Франко [8, с. 74], людина здатна репродукувати певний чуттєвий образ, отриманий навіть дуже давно. Зустрівшись після довгої розлуки, Клариса та Пітер пригадують, як тріпотіли штори у Бортоні тридцять років тому. Тут репродуковані слухові образи викликають приємні спогади, переносячи персонажів у далеке минуле.

Звукові образи можуть породжувати усілякі відчуття, як от сміх дівчат і клацання ножиць заспокоювали Септімуса, він почував себе у безпеці — у нього був притулок, захисток; а високий, різкий дзвін карети швидкої допомоги сіяв тривогу і занепокоєння серед перехожих.

Серед чуттєвих вражень, якими насичений роман «Місіс Деловей», трапляються і запахові враження, що свідчать про багатство та довершеність мови. Як тут не згадати знамените Франкове спостереження: «чим примітивніше життя чоловіка, чим примітивніша поезія, тим меншу роль грає запах, тим бідніша мова на його означення, тим менше згадують про нього поети» [8, с. 79].

Надзвичайно чутливі до запахів люди з вразливою і м'якою натурою. Зайшовши до квіткового магазину, Клариса Деловей занурюється у море ароматів:

«Тут були дельфінії, пахучий горошок, оберемки лілій і гвоздик, безліч гвоздик. Були троянди, були іриси. Ох — і вона вдихала солодкий запах саду, запах землі..., роззираючись серед ірисів і троянд, киваючи оберемкам лілій, вона, прикривши очі, вбирала після галасу вулиці приємний запах, надзвичайну прохолоду».

«There were flowers: delphiniums, sweet peas, bunches of lilac; and carnations, masses of carnations. There were roses; there were irises. Ah yes—so she breathed in the earthy garden sweet smell ... turning her head from side to side among the irises and roses and nodding tufts of lilac with her eyes half closed, snuffing in, after the street uproar, the delicious scent, the exquisite coolness» [16, с. 9].

Запах може розбурхувати рій спогадів. Після тридцятирічної розлуки Пітер і Саллі пригадують і дерева, і сад, і старого Йозефа Брайткопфа, і навіть запах циновки.

В імпресіоністичному літературному творі прийом одористичного обрамування допомагає не лише передати аромат дійсності, а й розкрити душевний стан героя. Запах породжує асоціації, може підкреслювати час доби, бути деталлю портрету чи пейзажу.

Отже, В. Вулф уміє майстерно відтворити думки, асоціації, почуття персонажів роману. Орієнтація саме на почуття сповнює текст глибоким ліризмом. Тут якась дріб'язкова деталь заповнює свідомість, переповнює спогадами. Навіть, здавалося б, несуттєві зорові враження застрягають у пам'яті на багато років, як, наприклад, колір яскраво-зеленого моху.

Автор устами своїх персонажів стверджує: найдрібніша деталь, який-небудь чуттєвий образ, що довгий час пролежав у закутках пам'яті, може відновитися, і внаслідок цього враження, які супроводжували образ, оживають у всій своїй повноті.

«Тобі дали маленьке, гостре, тривожне зернятко — побачення; часто болісне і неприємне; і, пролежавши чимало літ невідомо де, покинуте, у скруті, у, здавалося б, найнепридатнішому місці, воно раптом проросте і розквітне, розкриється, сповнить ароматом, і ти зможеш торкатися, смакувати, споглядати, відчувати його вповні».

«You were given a sharp, acute, uncomfortable grain—the actual meeting; horribly painful as often as not; yet in absence, in the most unlikely places, it would flower out, open, shed its scent, let you touch, taste, look about you, get the whole feel of it and understanding, after years of lying lost» [16, с. 135].

Лейтмотивною художньою деталлю, що наскрізно проходить через весь роман, слугуючи ніби додатковим композиційним каркасом, є звуковий образ — бій годинника. *The leaden circles dissolved in the air* (Свинцеві кола розчинилися у повітрі).

Калейдоскопічно змінюються кадри буденної дійсності — будинок сім'ї Деловей, вулиці Лондона, парки. В. Вулф ретельно фіксує все, що бачить персонаж. Так досягається ефект присутності читача. Ретельно змальовуючи найдрібніші деталі, автор керується правилом *non multa sed multum*². Цим досягається «внутрішня густина, своєрідний атмосферний тиск всередині роману» [7, с. 287]. Тому імпресіоністичний текст видається часто важкозрозумілим для пересічного читача, адже так званий передній план героїв не має для автора жодного значення.

«За вікном дерева своїми листяними сітями скородили глибочінь повітря, шум води стояв у кімнаті, і пташиний спів захлинався у хвилях. Безліч щедрот виливалися йому на голову, а його рука лежала на спинці канапи, так, як вона лежала колись на гребені хвилі, коли він купався, плавав і чув, що десь далеко на березі собаки гавкають і гавкають вдалині. Вже не бійся, каже тоді серце; вже не бійся...»

«Outside the trees dragged their leaves like nets through the depths of the air; the sound of water was in the room and through the waves came the voices of birds singing. Every power poured its treasures on his head, and his hand lay there on the back of the sofa, as he had seen his hand lie when he was bathing, floating, on the top of the waves, while far away on shore he heard dogs barking and barking far away. Fear no more, says the heart in the body; fear no more» [16, с. 123].

Таке щільне письмо не є чимсь негативним, адже «великі романи — це коралові острови, утворені міриадами дрібних істот, котрі попри позірну нетривкість, витримують удари морських хвиль» [7, с. 300].

Однією з головних рис поезики імпресіоністичного тексту є створення суб'єктивного образу світу за допомогою передавання вражень. Персонажі роману «Місіс Деловей» бачать світ крізь призму своїх відчуттів, предметний світ ніби заломлюється у їхній свідомості. Це і породжує специфічного оповідача роману, кут зору якого можна ідентифікувати з кутом зору якогось персонажа.

Зазвичай автор відтворює зовнішність персонажів через враження іншої особи, висуває на перший план не так сукупність прикмет особистості, як враження від неї інших героїв. В. Вулф застосовує прийом «портретного вкраплення» [5, с. 142], редукує опис персонажа — і в кількісному (обсяг тексту), і в якісному (повнота охоплення ознак) планах.

Ось як автор бачить Елізабет Деловей очима інших персонажів.

²Не багато, але докладно (лат.).

Пітер	<p><i>А вона дивна дівчина, подумав він, раптово пригадавши, як Елізабет зайшла до кімнати і стала поруч з матір'ю. Висока; зовсім доросла; не те щоб дуже гарненька, радше мила; їй ще немає і вісімнадцяти. Здається, вона не ладить з Кларисою...</i></p> <p><i>She's a queer-looking girl, he thought, suddenly remembering Elizabeth as she came into the room and stood by her mother. Grown big; quite grown-up, not exactly pretty; handsome rather; and she can't be more than eighteen. Probably she doesn't get on with Clarissa...[16, c. 48]</i></p> <p><i>...зайшла Елізабет — довгоноге лоша, вродлива, мовчазна...</i></p> <p><i>...came Elizabeth, like a long-legged colt, handsome, dumb...[16, c. 135]</i></p> <p><i>...бліда, з круглими очима, дівчина нічого не успадкувала від своєї матері, мовчазне флегматичне створіння...</i></p> <p><i>...a round-eyed, pale-faced girl, with nothing of her mother in her, a silent stolid creature...[16, c. 69]</i></p>
Віллі Тітком	<p><i>Вона як тополя, вона як ріка, вона як гіацинт...</i></p> <p><i>She was like a poplar, she was like a river, she was like a hyacinth...[16, c. 167]</i></p>
Саллі	<p><i>Вона як лілія, сказала Саллі, лілія на березі ставка...</i></p> <p><i>She was like a lily, Sally said, a lily by the side of a pool...[16, c. 171]</i></p>
Еллі Хендерсон	<p><i>Невже це Елізабет, доросла, з модною зачіскою, в рожевій сукні? Їй ще немає й вісімнадцяти. Дуже, дуже вродлива...</i></p> <p><i>Wasn't that Elizabeth, grown up, with her hair done in the fashionable way, in the pink dress? Yet she could not be more than seventeen. She was very, very handsome...[16, c. 150]</i></p>
Кілман	<p><i>Молода, така приваблива дівчина...</i></p> <p><i>this youth, that was so beautiful, this girl...[16, c. 116]</i></p> <p><i>...Елізабет, зі своєю східною загадковістю...</i></p> <p><i>...Elizabeth, with her oriental bearing, her inscrutable mystery...[16, c. 115]</i></p>
Люсі	<p><i>...Міс Елізабет виглядала справді чудово, очей не відведеш; у рожевій сукні, з намистом...</i></p> <p><i>... Miss Elizabeth looked quite lovely; she couldn't take her eyes off her; in her pink dress, wearing the necklace...[16, c. 147]</i></p>
Клариса	<p><i>Елізабет же, навпаки, була чорнявою, в неї китайські очі на блідому обличчі; таємниця Сходу; вона лагідна, делікатна, мовчазна. У дитинстві вона мала прекрасне почуття гумору, але зараз, у сімнадцять, чомусь — Клариса аж ніяк не могла зрозуміти чому — вона стала надто серйозною; як гіацинт, политий зеленим глянцем, з ледь підфарбованими бруньками; гіацинт, що виріс без сонця...</i></p> <p><i>Elizabeth, on the contrary, was dark; had Chinese eyes in a pale face; an Oriental mystery; was gentle, considerate, still. As a child, she had had a perfect sense of humour; but now at seventeen, why, Clarissa could not in the least understand, she had become very serious; like a hyacinth, sheathed in glossy green, with buds just tinted, a hyacinth which has had no sun... [16, c. 108]</i></p>

Автор зображує навколишній світ через призму бачення різних персонажів. А читач, зазираючи то крізь одну грань, то крізь іншу, отримує повне уявлення про об'єкт.

Ще однією характерною технікою імпресіоністів є використання світлових ефектів. Сонце згадується майже на кожній сторінці роману, воно торкається то одного листка, то іншого, наповнюючи його рідкісним золотом; сонячний промінь розсікає вазу; кімната пливе в жовтому світлі; довгі полотна світла горнуть до ніг.

Освітлена сонцем природа, вібрація світла й повітря робить імпресіоністичний твір життєрадісним. Усе довколишнє викликає втіху — листок, що тремтить на повітрі, незнайомі перехожі, духовий оркестр, квітник з тюльпанами, дитина у візочку, ранкове повітря. І великим мистецтвом, яким володіє місіс Деловей, є вміння «насолоджуватися майже всім», «вичавлювати кожну унцію насолоди».

І хоча один з головних персонажів роману накладає на себе руки, це не викликає осуду. Радше навпаки, самогубство Септімуса сприймається позитивно. Добровільна смерть стає виявом непокори. «Смерть — це обійми», стверджує автор. *There was an embrace in death* [16, c. 163]. І Клариса Деловей, дізнавшись про вчинок юнака, відчуває не сум, а радше радість, адже він зумів зберегти те, що у всіх інших, хто продовжує жити, спотворюватиметься, тьмянітиме, втрачатиметься.

Своєрідною є форма нарації імпресіоністичного тексту, коли автор не переповідає події, а репрезентує повсякденне життя, є можливість читачеві самому за всім спостерігати, бути безпосереднім учасником, співпричетним до подій. Письменник «має діяти як маляр-імпресіоніст, котрий кладе на полотно необхідні мазки, щоб я побачив яблуко і мав можливість надати цьому матеріалові остаточної довершеності. Відтак виникає ефект свіжості, яким завжди відзначаються малювання імпресіоністів... Малярству неімпресіоністському повсякчас бракує теперішності, живої присутності речей» [7, c. 278].

Отож, В. Вулф дійсно добре зналася на живописі та перебувала під впливом тогочасних мистецьких напрямів, зокрема імпресіонізму. Серед численних есе письменниці бачимо й такі, що стосуються проблем живопису та його впливу на літературу. І хоча В. Вулф не належала до тої чи іншої модерністської школи [2, c. 393], її роман «Місіс Деловей» є класичним взірцем імпресіоністичного тексту.

Характерними ознаками імпресіоністичного письма, що їх знаходимо у романі «Місіс Деловей», є, зокрема, такі:

- передавання феноменів почуттєвої сфери відбувається за допомогою ретельно дібраних чуттєвих вражень. Автор тонко й майстерно використовує гру кольорів, світла і тіні.

Колоративна лексика постає засобом характеротворення. Слухові та запахові враження передають суб'єктивний образ світу персонажів. Щільно наповнюючи текст, ці образи створюють ефект присутності читача. Чуттєві враження породжують асоціації. Звуко-колірні лексеми стають вербальними засобами творення імпресіоністичного ефекту;

- персонажі роману бачать світ крізь призму своїх відчуттів, предметний світ немовби заломлюється у їхній свідомості. Унаслідок цього специфічним є оповідач роману, кут зору якого можна ідентифікувати з кутом зору якогось персонажа; суб'єктивна і форма нарації: автор не переповідає події, а протокольно фіксує повсякденне життя, даючи можливість читачеві особисто спостерігати, бути безпосереднім учасником романної дії;
- фрагментарна характеристика персонажів, мозаїчне зображення своєрідних деталей. Адже щільне письмо має на меті зобразити життя як гігантський синтез дрібничок;
- використання світлових ефектів;
- життєрадісність імпресіоністичного твору.

Роман «Місіс Деловей» містить типові ознаки імпресіоністичного тексту, а це дає підстави говорити про багатство та розмаїття художнього світу Вірджинії Вулф.

-
1. Вулф В. На маяк: Романи. — СПб.: Азбука-Классика, 2004. — 704 с.
 2. Галич О., Назарець В., Васильєв Є. Теорія літератури. — К.: Либідь, 2005. — 486 с.
 3. Кузнецов Ю. Б. Естетика імпресіонізму (Живопис і література). — К.: Педагогічна преса, 2003. — 80 с.
 4. Кузнецов Ю. Б. Імпресіонізм в українській прозі кінця XIX—поч. XX ст.: проблеми естетики і поетики. — К.: Зодіак-ЕКО, 1995. — 303 с.
 5. Кухаренко В. А. Інтерпретація тексту. — Вінниця, 2004. — 263 с.
 6. Модернізм. Анализ и критика основных направлений / Под ред.: Ванслова В. В., Колпинского Ю. Д. — М., 1973. — 280 с.
 7. Ортега-и-Гасет Х. Думки про роман // Вибрані твори. — К.: Основи, 1994. — С. 273—305.
 8. Франко І. Із секретів поетичної творчості // Зібрання творів у 50-ти т. — К.: Наукова думка, 1981. — Т. 31. — С. 45—119.
 9. Франс А. Собрание сочинений.: В 8 т. — М.: Гослитиздат, 1960. — Т. 8. — С. 169.
 10. Collins J. The Omega Workshops. Chicago: University of Chicago Press, 1984. — 106 p.
 11. Harper H. Between Language and Silence. The Novels of Virginia Woolf. — Baton Rouge, London: Louisiana State UP, 1982. — 232 p.
 12. Lee H. Virginia Woolf. — London: Vintage, 1999. — 892 p.
 13. Noble J. R. Recollections of Virginia Woolf. — Penguin books, 1975. — 280 p.
 14. Whitworth M. Virginia Woolf: Authors in Context (Oxford World's Classics). — Oxford University Press, 2005. — 256 p.
 15. Woolf V. A writer's diary. — New York: Harcourt, 2003. — 373 p.
 16. Woolf V. Mrs Dalloway. — London: Vintage, 2004. — 172 p.
 17. Woolf V. Selections from her Essays. — London: Chatto and Windus, 1966. — 205 p.
 18. Woolf V. The Common Reader. — New York: Harcourt, 2002. — 288 p.
 19. Woolf V. The moment and other essays. — London: The Hogarth press, 1947. — 191 p.
 20. Zwerdling A. Virginia Woolf and the Real World. — University of California Press, 1987. — 388 p.

IMPRESSIONISTIC TENDENCIES OF THE NOVEL “MRS DALLOWAY” BY VIRGINIA WOOLF

Halyna BATIUK

*Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University,
24, Franko St., Drohobych, Lviv Region, Ukraine 82100*

The paper examines impressionistic tendencies of the artistic text by the example of Virginia Woolf's “Mrs Dalloway”. Likewise in impressionistic painting, the main signs of the impressionistic writing are the rendering of sensual phenomena with the help of impressions, the play of light and colour using, subjective form of narration, tessellated rendering of details.

Key words: impressionism, impression, sensation, colour vocabulary, sound image, poetics.

**ИМПРЕССИОНИСТИЧЕСКИЕ ТЕНДЕНЦИИ
РОМАНА ВИРДЖИНИИ ВУЛФ «МИССИС ДЭЛЛОУЭЙ»**

Галина БАТЮК

*Дрогобычский государственный педагогический университет им. И. Франко,
ул. И. Франко, 24, Дрогобыч, Львовская обл., Украина 82100*

В статье рассмотрены импрессионистические тенденции художественного текста на примере романа Вирджинии Вулф «Миссис Дэллоуэй». Подобно импрессионистической живописи, основными признаками импрессионистического письма является передача феноменов чувственной сферы посредством впечатлений, использования игры красок, света и тени, субъективная форма наррации, мозаичное изображение деталей.

Ключевые слова: импрессионизм, впечатление, ощущение, колоративная лексика, звуковой образ, поэтика.

Стаття надійшла до редколегії 30.03.2007
Прийнята до друку 08.05.2008